

TAUROBOLIUM

Ludo Noens

'Ét nos seruasti ... sanguine fuso'

(Inscriptie gevonden in het Mithraeum
van S. Prisca, Rome)

Ik blijf er maar over tobben: er is iets vreemds aan de hand met het fenomeen stier.

Ja, u kunt het ongerijmd vinden, u kunt zich afvragen wat uitgerekend mij zo bezielt, wat er mij toe drijft mij over een toch zo vertrouwd dier het hoofd te breken. Een torero die zich buitenissige vragen begint te stellen over zijn natuurlijke vijand, op het eerste zicht bizar inderdaad.

Maar ik zeg u dat er iets vreemds aan de hand is met de stier. U bent het er met mij over eens dat het een krachtig gebouwd beest is, imposant, beangstigend zelfs. Maar zo zijn er veel dieren, vervolgt u. En overigens, wat drijft een torero plots...

Ja, zo zijn er veel, inderdaad. Maar ze zijn niet allemaal zo fascinerend als de stier. En met de stier is er bovendien iets aan de hand. Iets fundamenteels.

Het is een gevoel dat uiteraard voor het grootste deel stoelt op mijn recente ervaring in de plaza de toros van Andrerera. Maar bovendien heb ik nu zekere concrete gronden die dat gevoel in hoge mate ondersteunen. De rol die de stier speelt in de geschiedenis bijvoorbeeld. Overigens hoef ik u niets te vertellen, u weet beslist af van de beroemde grotschilderingen in Zuid-Frankrijk en in mijn geboorteland. De kolossale stieren die om alsnog onbegrijpelijke redenen zowat 20.000 jaar geleden op de vochtige wanden werden geschilderd. Al hebt u ze niet gezien, u hebt er ongetwijfeld over gehoord.

Ook hebt u waarschijnlijk gehoord over de rol van de stier in het Minoïsche Kreta. De stieren werden daar gebruikt bij zekere acrobatische spelen. Slanke jongelingen en meisjes maakten gedurfde, sierlijke salto's over de brede, holle ruggen van deze dieren heen. Archeologen hebben kleurrijke fresco's gevonden, waarop deze gewaagde activiteiten ongelooflijk gracieus worden weergegeven. Men heeft de veronderstelling naar voren ge-

bracht dat deze praktijken – ook de grotschilderingen overigens – met magische of religieuze rituelen verband houden.

Hoort u?

Met magische of religieuze rituelen...

Een rechtstreekse relatie tussen de stier en de goden vinden we in de Griekse mythen. Immers, was het niet Zeus die zich in een stier veranderde om Europa, dochter van Agénor van Phenicië, te schaken? De vrucht van hun liefde was trouwens Minos, de legendarische koning van Kreta!

Maar het meest onthutsende moet nog komen, en ook deze geschiedenis kent u misschien: Parsiphaë, de echtgenote van Minos, werd verliefd op de prachtige witte stier die Minos wegens zijn uitzonderlijke schoonheid weigerde aan Neptunus te offeren. En hun onnatuurlijke verbintenis leverde de monsterlijke Minotaurus op.

De stier blijft in de religieuze sfeer in de raadselachtige Mithrascultus. Mithras is onverbreeklijk verbonden met de door hem gedode stier. Hier komt duidelijk naar voren dat om mysterieuze redenen de stier dood moet. Waarom? De stier is steeds het dier bij uitstek geweest dat als slachtoffer moest dienen. Wat bijvoorbeeld te denken van de zogenaamde *Taurobolium*, een Grieks mysterieritueel? De stieren werden opgejaagd en vervolgens doodgebloed. De adept kreeg het bloed over zijn hoofd als een soort doopsel.

En wat mij misschien nog het meest van al trof, was de ontdekking dat de oude Perzen geloofden dat de stier het eerste levende wezen was dat geschapen werd...

Ik zeg u dat er iets aan de hand is met de stier. De Spaanse aficionados die mij kennen als torero de cartel Ramon Ibanez, eens beroemd om zijn moed en standvastigheid, moest ik onherroepelijk teleurstellen. De wereld heeft zijn geheimen, het leven is één groot geheim, ieder van ons heeft zijn kleine geheimen. Zo heeft de stier ook een geheim. En mogelijk is zijn geheim de kern van alle geheimen.

En ik, Ramon Ibanez, om onbegrijpelijke redenen uitverkoren, heb een ogenblik dat geheim in het gelaat gezien. Dat was de ware reden waarom ik mij terugtrok uit de tauromaquia. Immers, het zou getuigen van godslasterlijke overmoed Hem opnieuw met open ogen tegemoet te treden, nu ik daadwerkelijk vermoed wat Hij vertegenwoordigt.

Een zekere pers in mijn geboorteland heeft de wildste gissingen gemaakt over mijn onbegrijpelijke contractbreuk en mijn totale ruptuur met het

verleden door mijn land definitief te verlaten. Men heeft het publiek rond de oren gekletst met termen als godsdienstwaanzen en schizofrenie. Kan ik het hen kwalijk nemen? Want ziet u, ik heb tijdens een persconferentie, gehouden kort na het zogenaamde schandaal in Andrera, beweerd dat de stier wíl lijden, hij wíl sterven. Telkens en telkens weer wil hij zich laten slachtofferen, om redenen die ik het volk in arena al had geopenbaard, maar waaraan ik als christenmens nu niet meer durfde denken.

Spaanse aficionados zullen ongetwijfeld gedacht hebben dat ik eensklaps door een kwade geest geslagen werd, of dat de meer dan honderd verwondingen die ik tijdens mijn optredens in Spanje, Mexico en Zuid-Amerika opliep, mijn hersenen fataal waren geworden.

Maar zo is het niet. Zo is het niet. Ik durf zelfs beweren dat de fascinatie die ze allen telkens weer naar dit bloedige spektakel drijft, stoelt op een onbewust wéten van de ware achtergrond van de tauromaquia. Onbewust kennen ze zelfs de ware betekenis van de stereotiepe passen en suertes van de fiesta brava. Waarom zouden ze anders volharden in het gebruik van de toch zo blasfemisch klinkende term 'Veronica' voor een tauromaquiapas die qua uitvoering inderdaad veel lijkt op het tafereel *'Veronica droogt met een doek het gelaat van de Lijdende Christus af'*?

Ik suggereerde al dat een volgende confrontatie in de arena mij onherroepelijk fataal zou kunnen zijn. Hoe moeilijk was het voor mij, wel wetende dat ik mij zou blootstellen aan de meest lage en onrechtvaardige beschuldigingen, mijn beslissing tot stopzetting van mijn torero-activiteiten publiek te maken.

Menig espada moest er in het verleden het leven bij inschieten om redenen die mij in Andrera als een openbaring ten deel zijn gevallen. Ik weet nu waarom zij stierven, El Espartero, Joselito, Manolete en al die anderen: hun buitengewone wilskracht om hun taak te beëindigen, ondanks hun onverwachte Gegrepenheid, werd hen fataal.

Liever dan in te gaan op de voorzichtige vermaningen die lang geleden door onze voorouders werden gegeven, bleven zij, gefascineerd, hardnekkig in het gelaat van het zich Manifesterende staren. Om er ten slotte door te worden verteerd.

Het waren helden. Meer nog: verheven godskenners.

En ik geef het graag toe: niet lafheid is het woord dat mijn beslissing moet dekken, maar inderdaad onvervalste kinderlijke godsvrees. Maar misschien zullen zij die oren hebben onder jullie mij beter begrijpen als ik de

bewuste en schandaalverwekkende corrida van 13 september, en meer bepaald mijn met oneer beladen gedrag toen, vanuit mijn persoonlijk standpunt belicht.

In de loop van mijn carrière als torero de cartel heb ik meer dan duizend dappere stieren de estoquado toegebracht. Het doden met de stootdegen is voor mij, zonet een gewoonte, dan toch een manier van leven geworden. Nooit verviel mijn taak tot een ordinaire sleur. Steeds is er de passie geweest, het gevoel ook iets te volbrengen in naam van het aanwezige en aanmoedigende publiek.

Er was veel volk die late namiddag in de plaza de toros van Andrera, een klein en vredig Andalusisch stadje 60 km bezuiden Cordoba. Het was die dag fiesta geweest ter ere van een Mariaviering, zoals wij die traditioneel dikwijls houden in de loop van mei en in de nazomer. De aficionados waren, opgewonden door eerder feestvermaak en verwachtingsvolle spanning, naar de arena komen afzakken. Toen het trompetgeschal voor de opening van de corrida weerklonk, waren de gradas zowel aan de zon- als aan de schaduwzijde overvol.

Naar gewoonte stonden er zes stieren op het programma. Wij, de drie al gerenommeerde toreros die voor die namiddag de affiche deelden, zouden zoals de traditie het voorschrijft ieder twee stieren voor onze rekening nemen.

En hoe vreemd was het, reeds in de kapel annex de ruedo – waar wij een korte bidstonde hielden – wist ik dat er iets vreemds ging gebeuren tijdens de komende corrida. Ik droeg mij hartstochtelijk aan God op en legde mijn lot in Zijn handen. Immers, een onweerstaanbaar gevoel van naderend onheil – zo ervaarde ik het toen – had zich een paar uur eerder eensklaps van mij meester gemaakt.

Ortége en Lalanda hadden ieder met hun eerste stier buitengewoon werk geleverd. Die van Ortége was zelfs nagenoeg ogenblikkelijk dood neergevallen na de estoquado, een prestatie die perfecte vakkennis verraadt. Beide toreros hadden van de President twee stierenoren als beloning gekregen, het publiek was in alle staten. Ortége en Lalanda triomfeerden.

Mijn beurt was het nu. Uiterlijk zag ik er in mijn schitterende traje de luces, het lichtkostuum, bijzonder indrukwekkend en zelfverzekerd uit. Innerlijk was ik – door de eerder vermelde voorgevoelens – uitzonderlijk zenuwachtig. Keer op keer probeerde ik mij te vermennen en mij van iedere bijgelovigheid te vrijwaren, maar het lukte niet erg.

De eerste stier die er voor mij die ochtend was uitgeloot heette Niño. Ondanks zijn naam was het een enorme zwarte kolos, met een zeldzaam breed voorhoofd en royaal uitstaande scherpe horens. Toen hij verblind en gedesoriënteerd door de felle zon de arena binnenstormde, hadden de met hun capes lokkende peones de grootste moeite om het opgewonden dier in te tomen.

Toen al, tijdens mijn inleidende passen, merkte ik dat Niño geen alledaagse stier was. Hij bezat ontegensprekelijk een grote karaktervastheid en zijn wijde ogen straalden een haast menselijke intelligentie uit. Ik voelde dat het mij, ondanks mijn ervaring, veel moeite zou kosten dit beest naar mijn hand te zetten.

Tijdens de nu volgende suerte de varas — het afmattende werk van de picador — toonde de stier zich bovendien bijzonder moedig. Hoog te paard bleef de picador met zijn lans onophoudelijk de schoft van de stier bewerken — een vuil karweitje dat de natuurlijke krachten van het beest moet afzwakken. De koppigerd bleef maar met zijn horens in de beschermde buik van het verschrikte paard wroeten, zonder er aan te denken voor de toch wel pijnlijke steken in zijn nek op de vlucht te slaan.

Ik liet het woord 'moedig' vallen, een bepaling die in de arena clichématig wordt gebruikt. Maar voor de eerste keer in mijn lange loopbaan als torero kwam bij het zien van de verbeterde standvastigheid van een koppige stier het woord 'masochisme' in mij op. Let wel, deze Niño gaf, ondanks de wellust die hij scheen te ondervinden van de pijnlijke lansstoten in zijn schoft, niet de indruk een masochist te zijn. Het woord kwam bij me op als een soort scheldnaam, een bitter verwijt tegen het dier gericht omdat het, ondanks het bloed dat nu overvloedig en fel rood van zijn zwarte flanken afdroop, niet terugweek.

Het kostte mij alle moeite van de wereld met mijn cape het beproefde beest van de bereden picador los te krijgen. En ik was razend — ik zeg, ik was onnoemelijk razend — niet omdat de gekwelde doordrijver zich niet aan mijn wil onderwierp, niet daarom noemde ik hem nu daadwerkelijk masochist, maar... omdat ik plots medelijden met hem kreeg! En bestaat er een grotere tegenstrijdigheid dan een koele torero die medelijden heeft met zijn natuurlijke vijand?

Ja, ik kreeg plotseling een onverklaarbaar medelijden met deze Niño, en zoals te verwachten, verzwakte dit ogenblikkelijk mijn wil. Ik voelde hoe mijn benen onvast werden. Toen de uitgeputte stier zich ten slotte van de

picador afwendde en hijgend op mijn onzekere passen begon in te gaan, was mijn gemoed, bij het zien van deze bloedbespatte en wankelende zwarte kolos, van dien aard dat mijn hart ineenkromp van pijn.

Een en ander moest het volk op de gradas opgevallen zijn, want men begon luidkeels te roepen en zelfs te schelden. Zélf niet wetende wat mij nu zo plotseling overviel, probeerde ik mij te vermannen. En het lukte mij zo aanvankelijk enige elegante en geslaagde passen uit te voeren.

Het publiek applaudisseerde opnieuw. Maar toen ik gewoontegetrouw aan een 'Veronica' begon, leek het weer mis te gaan. Ik hield de roze cape op schouderhoogte en met gestrekte armen voor mij uit en lokte de getergde stier. Ondanks mijn aanmoedigende kreten bleef het beest koppig staan. Zachtjes begon het met de enorme kop te wiebelen, mij ondertussen geen ogenblik uit het oog verliezend.

Ik zeg, het keek mij aan, met zijn grote, donkere en gekwelde ogen. Het keek mij aan met een blik vol verwijt, zo leek mij, een onnoemelijk trieste blik, *alsof deze stier al het lijden van de wereld op zich droeg*. De onverklaarbare knagende pijn rond mijn hart nam nog toe. Traag liet ik mijn armen zakken, de begonnen 'Veronica' onafgewerkt latend. Ik was ten prooi aan een hulpeloosheid en verslagenheid die ik nog nooit had gekend.

Het volk op de gradas veerde vol ongeloof recht – deze situatie kende immers bij mijn weten geen precedent . Over de plaza de toros streek een onwereldse, verbaasde stilte. De zon scheen moordend op het hete gele zand van de ruedo. Er hing duidelijk iets onnatuurlijks in de lucht, ook de toeschouwers moest dat niet ontgaan zijn.

De betovering werd plots doorbroken toen een van mijn banderilleros op eigen initiatief meteen overging tot het tweede deel van de corrida. Met de twee banderillas – de met gekleurde linten versierde harpoenstokken – die hij met gestrekte armen hoog boven het hoofd hield, probeerde hij de aandacht van de stier te trekken. En de stier wendde inderdaad de kop naar hem en begon eerst aarzelend, dan met vastere tred naar de jongeman te hollen. De banderillero van zijn kant sprong hem met balletachtige passen tegemoet en plantte hem onverwachts de harpoenstokken parallel in de schoft, waarna hij zijdelings van het verraste dier wegluchtte.

Het publiek juichte weer, was opnieuw in zijn normale doen, alsof er zo-even niets was gebeurd. Er volgden nog twee geslaagde harpoenzetten. Het leek alsof alles weer 'normaal' was geworden. Toen de banderilleros hun werk met onmiskenbare stijl volbracht hadden, was het opnieuw mijn

beurt om mijn vaardigheid te demonstreren. De derde en ultieme fase ging nu volgen: de suerte de muerte.

Inmiddels had ik mijn cape verwisseld voor de muleta, een rode lap stof gemonteerd op een korte stok. Alle blikken waren vol verwachting op mij gericht, het publiek gaf mij grootmoedig de kans om mijn werk met de stier als een man af te maken. Ik was ervan overtuigd dat het mij mijn onverklaarbare en haast onnatuurlijke aarzelingen van daarstraks zou vergeven als ik mijn waarachtige bedrevenheid en meesterschap nu maar op bevredigende wijze zou tonen.

En toen ik de doodsteek gewoontegetrouw aan de President van de corrida opdroeg en mijn montera, de karakteristieke zwarte muts, op het hete zand wierp, volgde vanop de gradas inderdaad een oorverdovend applaus. Alsof mijn eerder gedrag te wijten was aan een plots opkomend fysiek ongemak en ik desondanks toch besloten had mijn taak waardig te voleindigen.

En aanvankelijk lukte het mij nog mijn gereputeerde ijzige kalmte te herwinnen. Een geslaagde 'naturelle', waarbij ik de stier als een willoos object in een halve cirkel rond mij heen dreef, oogstte een verdiend applaus. Ook de 'derechazo', waarbij ik de muleta in mijn linkerhand hield, verraadde mijn oude meesterschap. Volgde een wervelende 'redondo', en zelfs de oergevaarlijke 'manoletina' wist ik met onbetwistbare gratie te volbrengen.

Nadat ik ten slotte mijn vernederd slachtoffer in de ideale positie voor de doodsteek had gebracht, keerde ik hem heel demonstratief de rug toe en nam met uitgestoken linkerhand het applaus van het opgewonden publiek in ontvangst. De koperband die met zijn walsende muziek een en ander had begeleid, viel eensklaps stil. Het 'moment van de waarheid' was aangebroken: de stier ging door mijn hand sterven.

Op ceremoniële wijze nam ik van een peon de vervaarlijke stootdegen in ontvangst. Op de gradas viel een ademloze en verwachtingsvolle stilte. Traag naderde ik, het moordwapen in de rechterhand en de muleta in de linker, de nog steeds onbeweeglijke stier.

Daar stond hij: de voorpoten naast elkaar, de massieve kop iets gebogen, de ogen met een verslagen blik op mij gericht. Eens te meer ging de menselijke intelligentie triomferen over de brute kracht van het dier. Op een paar passen van de gevaarlijke horens gekomen strekte ik de flexibele stootdegen op schouderhoogte horizontaal voor mij uit, klaar om toe te slaan. De muleta in mijn linkerhand moest voor de schijnbeweging zorgen die mijn beslissende taak zou vereenvoudigen.

Toen gebeurde het. Voor mij was het 'moment van de waarheid' inderdaad aangebroken. In een tijdloos moment stonden wij daar: de al gebroken Niño en ik, verenigd in een tableau dat waarschijnlijk de diepste grond van het bestaan symboliseerde. We bleven elkaar in de ogen staren, ik opnieuw bevangen door een verraderlijk opkomende besluiteloosheid, onzekerheid en... medelijden!

Ik wilde dat medelijden niet, probeerde die onverklaarbare tederheid en weekheid bij het zien van die grote harige kop en de bloedsporen op de snuit, wrevelig van mij af te schudden. Ik moest deze stier doden. Nu! Maar het was alsof er in mijn hart opeens een bruisende bron openbrak. De donkere ogen van mijn slachtoffer schenen zich tegelijkertijd te verwijderen en toen voelde ik onmiskenbaar een hard prikken op mijn schedelhuid, alsof mijn haren letterlijk te berge rezen. Vanuit de zwarte, volumineuze kop leek plots een vurige gele gloed te stralen, die zich allengs tot een radiërende bal omvormde. Toen schenen de donkere ogen zich te verdiepen tot een oneindige duisternis... de nacht van het Universum.

Mijn geest werd meegesleept in de wervelwind van evoluerende en stervende galactische stelsels, verwondde zich aan elkaar kruisende en overlappende dimensies, raakte verpletterd onder de druk van de openspattende oneindigheid. Er was het sonore en dwingende gegons dat onophoudelijk mijn trommelvliezen teisterde, de Angst der angsten kroop mij als een monsterlijke harige spin door de slokdarm naar de maag.

Het gebeurde allemaal in een flits, in een oneindige flits, maar het was voldoende om te beseffen dat wat ik had ervaren een brandpunt was van het Ene en Ongrijpbare...

En toen ik weer tot mijzelf kwam, toen ik, torero de cartel Ramon Ibanez in de plaza de toros van Andrera terug tot mezelf kwam, stond ik nog steeds met het flexibele moordwapen in mijn vuist geklemd onbeweeglijk voor dat symbool van het Grote Lijden, dat nu opnieuw zijn ordinaire stierenform had verkregen. Met zijn beschuldigende en toch zo barmhartige blik had hij mij tot in mijn diepste wezen getroffen. En allengs hoorde ik het verontwaardigd rumoer op de gradas toenemen. Men begon allerhande vuiligheid op de ruedo te werpen, de grofste scheldwoorden doorklieften de lucht, de President en zijn assistenten waren opgestaan en praatten nu druk over en weer.

Desondanks wierp ik vastbesloten mijn wapen op het hete zand, keek nog even met verstikt gemoed naar de stier en stapte toen met vaste tred naar de houten schutting die de ruedo omsluit.

Ogenblikkelijk werd het stil. Iedereen keek mij verbaasd en vol ongeloof aan. Ook de President en zijn assistenten hadden hun palaver gestaakt.

‘Wij hebben Hem vermoord!’ riep ik, gedreven door de inspiratie van het ogenblik. ‘Wij, ik, ieder van jullie, wij hebben Hem vermoord. Wij vermoorden Hem nu nog, altijd zullen wij Hem vernederen en afmaken! Maar Hij wil het zelf, horen jullie? Hij wil het zelf! Hij wil het... *opdat wij zouden leven!* Ik zeg u dat Hij in de stier is... Hij die... toen... op het kruis...’

Ik werd zo meegesleept door mijn ontgrendelde emoties dat ik ten slotte snikkend op de knieën viel, mij als verslagen vooroverboog en mijn natte wang tegen het hete zand drukte.

‘Waarom... waarom toch?’ was het enige wat ik nog kon uitbrengen.

Ik wist dat het verbijsterde volk mij niet meer kon horen. Maar wat deed het ertoe? De vraag die ik in een krampachtige snik uit mijn gekwelde borst had geperst, kon niemand, niemand ter wereld beantwoorden.

Uit *Schaduwbeelden*. Uitgeverij Hadewijch, Schoten, 1986.